

การประเมินผลโครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model และวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน

Evaluation Research on The Development of Life Skills, Public Mind and Heart of Dhamma in Students by Using S & S Model and Tahanagard Bamrung School Sustainability by King's Inspiration Approach Project

ภัทรนิษฐ์ วงศ์บุญญฤทธิ์¹, สุระศักดิ์ ฉายขุนทด², ไกร เกษทัน²

Phattanit Wongboonyarit¹, Surasak Chaykhuntod², Krai Ketthan²

บทคัดย่อ

การประเมินผลโครงการการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน ของโรงเรียนทหารอากาศบำรุง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อการประเมินโครงการในด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ กระบวนการของโครงการ และผลผลิตของโครงการ และศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยใช้รูปแบบ CIPP Model กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้น 252 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบประเมินผลโครงการจำนวน 3 ชุด แบ่งออกเป็นแบบประเมินสำหรับ 1) ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ 2) นักเรียน และ 3) คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และผู้ปกครองนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินพบว่า ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ด้านกระบวนการของโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการของกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่ม โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และปัญหาที่พบ คือ บางกิจกรรมผู้เข้าร่วมบางส่วนยังขาดความเข้าใจ ช่วงเวลาในการจัด บางกิจกรรมไม่สอดคล้องกับการเรียนการสอน และผู้ปกครองบางส่วนมีส่วนร่วมในกิจกรรมน้อยเกินไป ส่วนข้อเสนอแนะคือ 1) สถานศึกษาควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารควรพัฒนา สนับสนุน และสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการ 3) ควรจัดระบบการประสานงานภายในให้ชัดเจน สร้าง

¹ ผู้อำนวยการ โรงเรียนทหารอากาศบำรุง ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000

² ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

¹ Director, Tahanagard Bamrung School, Tambon Nongphailom, Amphor Mueng Nakhon Ratchasima 30000

² Research advisors

ความเข้าใจระหว่างกันให้มากขึ้น และ 4) ควรประสานความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกให้เพิ่มมากขึ้น

คำสำคัญ: การประเมินผล นวัตกรรม ทักษะชีวิต จิตสาธารณะ ธรรมแห่งใจ

Abstract

Evaluation research on the development of life skills, public mind and heart of Dhamma in students by using S & S model and Tahanagard Bamrung school sustainability by King's inspiration approach project proceeded by Tahanagard Bamrung school in Nakhon Ratchasima province. The objective of this research project were to evaluate in context, input, process and output of the project and study problems and recommendations from project. CIPP model was used to evaluate, and 252 of sample group consisted of teachers and educational personals, teaching trainees, students, school board, parents network and student's parents. The 3 types of questionnaire were tool for this research, they were questionnaires for 1) teachers and educational personals and teaching trainees, 2) students and 3) school board, parents network and student's parents. Data was analyzed with average and standard deviation. The result found that: in context, input, process and output of the project of all of sample group were at the high level. The problems of project were that, some of participants did not understand in some project's activities, timing in some project's activities were not accordingly to learning schedule, and participation of some participants in some project's activities were not enough. Recommendations from this research were that, 1) the project should continue proceeded, 2) school administrators should supported and participated in project, 3) the internal coordination should be clear and understood in each other, and 4) should increased external coordination for budget and other supporting.

Keywords: Evaluation, innovation, life skills, public mind, heart of dhamma

บทนำ

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ พัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ ความรู้ คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม มี

ระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม มีจิตสำนึกในความเป็นคนไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 20) เป็นการพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของผู้เรียนให้มีพื้นฐานในการคิด การเรียนรู้ และมีทักษะในการจัดการและดำรงชีวิต สามารถเผชิญกับปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา (กรมอนามัย, 2554: 6)

กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 20-21) ได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง ในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน ลักษณะที่ 2 กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาพของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย 1) กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร และ 2) กิจกรรมชุมนุม ชมรม และสุดท้ายลักษณะที่ 3 กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม การวัดและประเมินผล การเรียน

ถึงแม้ว่าสถานศึกษาต่างๆ รวมถึงโรงเรียนทหารอากาศบำรุง จังหวัดนครราชสีมา

จะมีการใช้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในด้านต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์ปัจจุบันกลับพบว่า ผู้เรียนบางส่วนยังคงมีการพัฒนาที่ไม่เพียงพอ การเรียนรู้ขาดความยั่งยืน นักเรียนยังต้องได้รับการกวดวิชานอกเหนือจากการเรียนในเวลาปกติ ให้ความสำคัญกับความรู้อื่นๆ ซึ่งเป็นการมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นหลัก แต่ผู้เรียนยังขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ ไม่ช่วยผู้เรียนในการปฏิบัติงานร่วมกัน ไม่มีทักษะชีวิต ขาดจิตสาธารณะและธรรมแห่งใจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในลักษณะต่างๆ นั้นเอง

จากปัญหาข้างต้นทางผู้บริหารโรงเรียนทหารอากาศบำรุง จังหวัดนครราชสีมา จึงได้มีการพัฒนานวัตกรรม “S & S Model กับวิถี ทอ.บ.ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน” ขึ้น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจ โดยโรงเรียนทหารอากาศบำรุง ซึ่งมีจุดเด่นอยู่แล้วคือ โรงเรียนลูกเสือต้นแบบ นำร่องลูกเสือเสริมสร้างทักษะชีวิต และโรงเรียนต้นแบบสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้นำจุดเด่นของโรงเรียนมาบูรณาการกับหลักคิดข้างต้น มาเป็นนวัตกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต มีจิตสาธารณะ มีธรรมแห่งใจ โดยกำหนดปัญหาเป็นจุดเน้นในการพัฒนา (Strategy Focus) โดยจัดเป็นโครงการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม นำความรู้ รู้คิด รู้ปฏิบัติ ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืนโดยใช้ “S & S กับ วิถี ทอ.บ.ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน” หรือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับกระบวนการลูกเสือเสริมสร้างทักษะชีวิต ปลูกจิตสาธารณะ ธรรมแห่งใจ (โรงเรียนทหารอากาศบำรุง, 2560: 37-51)

โครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน

เป็นโครงการที่ได้นำนวัตกรรมข้างต้นมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนทหารอากาศบำรุง จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อให้ทราบถึงผลสำเร็จของโครงการโดยใช้นวัตกรรมดังกล่าวขับเคลื่อนผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานโครงการนี้

2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินโครงการการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินผลโครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน ในด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ บัณฑิตเบื้องต้นของโครงการ กระบวนการของโครงการ และผลผลิตของโครงการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การประเมินผลโครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน ของโรงเรียนทหารอากาศบำรุงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ซึ่งใช้รูปแบบการประเมินผลโครงการ CIPP Model ของ Daniel Stufflebeam (2000: 279-317) มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยประเมินผล โดยเป็นการประเมินผลโครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสำนึก และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิธี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน โดยใช้รูปแบบการประเมินผลโครงการ CIPP Model ของ Daniel Stufflebeam (2000: 279-317) ใน 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

- 1) สภาวะแวดล้อมของโครงการ (Context)
- 2) ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ (Input)
- 3) กระบวนการของโครงการ (Process) และ
- 4) ผลผลิตของโครงการ (Output)

ประชากร

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินโครงการครั้งนี้ ได้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ ซึ่งประกอบด้วยครูและบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ของโรงเรียนทหารอากาศบารุง ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา รวมจำนวนทั้งสิ้น 252 คน ซึ่งจะดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งหมด โดยแบ่งออกได้เป็น ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 14 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 16 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 25 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 31 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 24 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน เครือข่ายผู้ปกครอง จำนวน 27 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 96 คน และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ จำนวน 10 คน

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ ชุดแบบประเมินโครงการฯ จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 แบบประเมินผลโครงการฯ

สำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ แบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สภาวะแวดล้อมของโครงการ ตอนที่ 2 ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ตอนที่ 3 กระบวนการของโครงการ ตอนที่ 4 ผลผลิตของโครงการ และ ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ส่วนชุดที่ 2 แบบประเมินผลโครงการฯ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 กระบวนการของโครงการ ตอนที่ 2 ผลผลิตของโครงการ และ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และชุดที่ 3 แบบประเมินผลโครงการฯ สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และผู้ปกครองนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ผลผลิตของโครงการ และ ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ทั้งนี้แบบประเมินผลโครงการฯ ทั้ง 3 ชุดเป็นการประเมินผลโดยให้ผู้ประเมินใส่เครื่องหมาย ✓ เพื่อเลือกระดับการประเมินที่สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ประเมิน ซึ่งแบ่งออกได้เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการประสานผู้บริหาร หัวหน้างาน และครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มในการตอบแบบประเมินผลโครงการฯ หลังจากได้รับแบบประเมินผลโครงการฯ กลับคืนแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลตามแบบประเมินผลโครงการฯ ที่ได้รับกลับคืนมา เพื่อตรวจสอบความเรียบร้อย และครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล ซึ่งถ้าพบว่าไม่สมบูรณ์ จะทำการเก็บเพิ่มเติม และสุดท้ายเป็นการรวบรวมข้อมูลสมบูรณ์ที่ได้เพื่อดำเนินการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการโดยนำข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินสภาวะแวดล้อมของโครงการ ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ กระบวนการของโครงการ และผลผลิตของโครงการจากแบบสอบถามทั้ง 3 ชุด มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการประมวลผลทางสถิติ ส่วนการกำหนดเกณฑ์เพื่อแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยความคิดเห็นที่ได้จากแบบประเมินผลโครงการฯ ในทุกๆ ประเด็น เพื่อจัดระดับผลการประเมิน ใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จะทำการสรุปประเด็นตามข้อมูลที่ได้รับจากการกรอกข้อมูลในลักษณะปลายเปิดของผู้ประเมินในทุกกลุ่ม

ทั้งนี้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินผลโครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิธี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน ได้แก่สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean: μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) เพื่อวิเคราะห์ระดับผลการประเมินของกลุ่มตัวอย่าง

จากผลการประเมินที่ได้ จะถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับนวัตกรรมที่นำมาใช้ในโครงการคือ S & S Model กับวิธี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน และนำผลวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุงนวัตกรรมที่ใช้และปรับปรุงแนวทางในการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป

การนำเสนอข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับจากการวิเคราะห์ข้อมูล จะถูกนำเสนอในรูปแบบตารางและการบรรยายผลการประเมิน

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิธี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน ในแต่ละด้านเป็นดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการประเมินโครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจ ด้วย S & S Model กับวิธี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน โรงเรียนทหารอากาศบำรุง จังหวัด นครราชสีมา

ประเด็นการประเมิน/กลุ่มตัวอย่าง	μ	S.D.	แปลผล
ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ			
ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์	4.42	0.207	มาก
ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ			
ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์	3.91	0.120	มาก
ด้านกระบวนการของโครงการ			
ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์	3.97	0.092	มาก
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6	4.49	0.144	มาก
ด้านผลผลิตของโครงการ			
ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์	4.41	0.040	มาก
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6	4.39	0.083	มาก
คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และผู้ปกครอง	3.62	0.245	มาก

จากตาราง 1 ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ พบว่า ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.42$, $S.D.=0.207$) ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ พบว่า ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.91$, $S.D.=0.120$) ส่วนผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการตามความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ พบว่า ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.97$, $S.D.=0.092$) และตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 พบว่า ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.49$, $S.D.=0.144$) และผลการประเมินผลผลิตของโครงการตาม

ความคิดเห็นของครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ พบว่า ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.41$, $S.D.=0.040$) ตามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 พบว่า ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.39$, $S.D.=0.083$) และตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และผู้ปกครอง พบว่า ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.62$, $S.D.=0.245$)

ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ได้จากการประเมิน พบว่าจะเป็นข้อปัญหาเกือบทั้งหมด แบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดกิจกรรม พบว่าปัญหาคือ บางกิจกรรมผู้ปกครองอาจมิได้มีส่วนร่วม หรือมีความเข้าใจเพียงพอ ควรเพิ่มการสร้าง ความเข้าใจในกิจกรรมให้มากขึ้นกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ปกครอง 2) ด้าน

ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม พบว่าปัญหาคือ การกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมควรสอดคล้องกับช่วงเวลาในการจัดการเรียนการสอน และ 3) ด้านการมีส่วนร่วม พบว่าปัญหาคือ การมีส่วนร่วมไม่เพียงพอ ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะผู้ปกครอง

การประเมินผลโครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจ ด้วย S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน โดยใช้รูปแบบการประเมินผลโครงการ CIPP Model ใน 4 ประเด็นหลัก คือ สภาวะแวดล้อมของโครงการ ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ กระบวนการของโครงการ และ ผลผลิตของโครงการ กับกลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 และคณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และผู้ปกครอง จำนวน 252 คน สรุปผลการประเมินในทุกด้านของโครงการฯ คือ ด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการของโครงการ และด้านผลผลิตของโครงการ ของทุกกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานโครงการมีในด้านการจัดกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมบางส่วนยังขาดความเข้าใจที่เพียงพอ ด้านช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมที่บางส่วนยังไม่สอดคล้องกับการเรียนการสอน และด้านการมีส่วนร่วมในบางกิจกรรมที่ยังมีไม่มากพอ ส่วนข้อเสนอแนะคือ สถานศึกษาควรดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรพัฒนา สนับสนุน และสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการ ควรจัดระบบการประสานงานภายในให้ชัดเจน สร้างความเข้าใจระหว่างกันให้มากขึ้น และควรประสานความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกให้เพิ่มมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการ การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืนสามารถนำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการโดยครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ ที่พบว่าภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า รายการที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โครงการบริหารจัดการเพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม นำความรู้ รับผิดชอบ อย่างยั่งยืน ตามรอยพ่อ โดยใช้ S & S Model สร้างคุณลักษณะที่ดีด้านทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรมแห่งใจให้แก่ผู้เรียนโรงเรียนทหารอากาศบำรุง อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายการประเมินที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผลการประเมินที่ได้สอดคล้องกับการดำเนินงานตามนโยบายทางด้านการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จนถึงระดับสถานศึกษา เป็นการกำหนดแผนงานโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษา และสามารถสนองตอบต่อนโยบายที่กำหนดไว้ในทุกระดับ และเมื่อกลุ่มตัวอย่างทำการประเมินในด้านนี้ เป็นบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมกับแผนงานดังกล่าว ผลการประเมินจึงสะท้อนออกมาให้เห็นตามลักษณะข้างต้น สอดคล้องกับแนวคิดของจิตพิภย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 50) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากรสถานศึกษาในการจัดทำ

แผนพัฒนาสถานศึกษา โครงการพัฒนาต่างๆ มีส่วนในการสร้างความชัดเจนและความเข้าใจร่วมกันถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ส่วนงานที่การประสานงานระหว่างบุคคลทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ารายการอื่นๆ นั้น อาจเป็นการสะท้อนถึงจุดที่ต้องมีการพิจารณาสำหรับการดำเนินโครงการในอนาคต แต่อย่างไรก็ตามการที่ทุกรายการประเมินมีผลอยู่ในระดับมากจนถึงมากที่สุดนั้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงความต้องการของบุคลากรของสถานศึกษาที่ต้องการไปสู่เป้าหมายที่กำหนด เพื่อประโยชน์ของนักเรียนและสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับที่ คาร์ล พลโกทซ์ (2555: 103) ได้กล่าวว่าข้อมูลผลการประเมินด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงแสดงให้เห็นถึงการที่บุคลากรมองเห็นประโยชน์ของวัฒนธรรมองค์กร และมีความเชื่อว่าจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการโดยครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ ที่พบว่าภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า รายการที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีคณะกรรมการดำเนินโครงการประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูและบุคลากรในชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายการประเมินที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากชุมชน บุคลากร หรือหน่วยงานเอกชน อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ผลการประเมินที่ได้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินโครงการคือกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ จึงมีความเข้าใจในโครงการเป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ตามรายละเอียดของโครงการแล้ว จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการโครงการของสถานศึกษาโดยผู้บริหาร ได้ส่งผลต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยัง

แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนที่มีต่อการดำเนินโครงการจากฝ่ายต่างๆ จึงส่งผลให้มีการประเมินออกมาในลักษณะข้างต้น และเมื่อพิจารณาถึงผลการประเมินในประเด็นงบประมาณการสนับสนุนจากชุมชน บุคลากร หรือหน่วยงานเอกชนนั้น คงต้องยอมรับว่าในสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน การสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งดังกล่าวค่อนข้างเป็นไปได้น้อย ไม่สามารถสนับสนุนได้มากเหมือนในอดีต จึงนับเป็นเรื่องปกติที่ผลการประเมินสอดคล้องกับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ ผลการประเมินข้างต้นสอดคล้องกับผลการประเมินของ โสภาน โสธาทักดิ์ (2559: 17) ที่ได้ทำการประเมินโครงการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี โดยผลการประเมินโครงการด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการในภาพรวมอยู่ระดับมากเช่นกัน

3. ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการโดยครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์ ที่พบว่าภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า รายการที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดำเนินกิจกรรมที่กำหนดในโครงการตามขั้นตอนทุกกิจกรรม อยู่ในระดับมาก ส่วนรายการประเมินที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การวิเคราะห์และนำผลการประเมินมาพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผลการประเมินที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในกระบวนการของโครงการจากบุคลากรทั้งหมดของสถานศึกษา การบูรณาการโครงการเข้ากับการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งลักษณะการบริหารอย่างเป็นระบบครบวงจร (PDCA) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารในสถานศึกษาอยู่แล้ว เป็นการดำเนินงานตามลักษณะของวัฒนธรรมองค์กรด้านการประกันคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ

ดำรง พลโกษณ์ (2555: 104) ที่พบว่าวัฒนธรรมขององค์กรส่งผลต่อการแนวทางการปฏิบัติเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายขององค์กร

ส่วนผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ที่พบว่า ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการ พบว่า รายการที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนโดยละเอียด และผ่านการตรวจรับรองจากผู้บริหารโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายการประเมินที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผลการประเมินที่ได้ดังกล่าว อาจเป็นผลมาจากการที่นักเรียนรับรู้ว่ามีแผนในการจัดกิจกรรมและดำเนินการตามขั้นตอน เนื่องจากมีความเข้าใจว่าการดำเนินโครงการมีลักษณะเช่นเดียวกันกับการจัดการเรียนการสอน ที่ต้องมีการวางแผนและดำเนินการตามแผน มีผู้บริหารคอยดูแล จึงส่งผลให้ผลการประเมินอยู่ในระดับข้างต้น ผลการประเมินโดยนักเรียนด้านกระบวนการของโครงการ สอดคล้องกับผลการประเมินโดยบุคลากรของสถานศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมขององค์กรในด้านกระบวนการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาที่เป็นไปตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย

4. ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการโดยครูและบุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษา ฝึกประสบการณ์ ที่พบว่าภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ประเด็นที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประสิทธิภาพ วิธี ทอ.บ. (ธรรมแห่งใจ) อยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นประเมินที่ผล

การประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน (เสริมสร้างทักษะชีวิต) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผลการประเมินที่ได้นี้อาจเกิดจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประเมิน มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนซึ่งเป็นเป้าหมายของโครงการตั้งแต่เริ่มต้นตระหนักและเห็นถึงความจำเป็นของการดำเนินโครงการ รับผิดชอบต่อปัญหาของนักเรียน ดังนั้นเมื่อโครงการสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์นักเรียนได้รับการพัฒนา เป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาในทุกๆระดับ จึงทำให้ผลการประเมินเป็นไปในลักษณะข้างต้น สอดคล้องกับผลการประเมินของทวี อุปสุชิน (2554: 116) ที่ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ หลักสูตร และจุดเน้นการพัฒนานักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการโดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-6 ที่พบว่า ภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า ประเด็นที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านพฤติกรรมของผู้เรียน (เสริมสร้างทักษะชีวิต) อยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นประเมินที่ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประสิทธิภาพ วิธี ทอ.บ. (ธรรมแห่งใจ) อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผลการประเมินภาพรวมที่อยู่ในระดับมากในทุกด้านนั้น อาจเป็นผลจากการที่นักเรียนรับรู้ผลการพัฒนาตนเองจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละรายวิชา ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งนั้นนักเรียนสามารถรับรู้ได้จากกระบวนการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอน จึงส่งผลต่อระดับของผลการประเมินดังกล่าว

ส่วนผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการโดยคณะกรรมการสถานศึกษา เครือ

ชายผู้ปกครอง และผู้ปกครอง ที่พบว่าภาพรวมมี ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาใน แต่ละรายการ พบว่า รายการที่ผลการประเมินมี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การปลอดพ้นจากอบายมุข อยู่ใน ระดับมากที่สุด ส่วนรายการประเมินที่ผลการ ประเมินมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีกระบวนการคิด ปฏิบัติจริง และนำไปใช้ประโยชน์ได้ อยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้ผลการประเมินที่ได้ สอดคล้อง กับผลการประเมินภาพรวมในด้านผลผลิตของ โครงการโดยกลุ่มตัวอย่างกลุ่ม อื่นๆ ซึ่งผลที่เกิด ขึ้นดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการยอมรับในผลการ ดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นจากคณะกรรมการสถาน ศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง และผู้ปกครองได้เป็น อย่างดี เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการประเมิน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่สัมพันธ์โดยตรงกับเป้าหมายของ การดำเนินโครงการ คือ นักเรียน ซึ่งถ้านักเรียนมี พัฒนาการที่ดีขึ้น ผลการประเมินด้านผลผลิตจาก กลุ่มนี้ก็จะอยู่ในระดับที่มากขึ้นตามไปด้วย

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการ ปรับปรุงการดำเนินงานโครงการฯ ที่ได้จากการ ประเมินโครงการแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านคือ ด้าน การจัดกิจกรรม ด้านช่วงเวลาในการจัดกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วม โดยด้านการจัดกิจกรรม ที่ผู้เข้าร่วมบางส่วนยังขาดความเข้าใจที่เพียงพอ ด้านช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมที่บางส่วนยังไม่ สอดคล้องกับการเรียนการสอน และด้านการ มีส่วนร่วมในบางกิจกรรมที่ยังมีไม่มากพอแต่ เนื่องจากการเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะจาก กลุ่มตัวอย่างนั้นมีจำนวนน้อยมาก ดังนั้นอาจ กล่าวได้ว่า การดำเนินโครงการในครั้งนี้สามารถ ดำเนินการลุล่วง บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ได้เป็นอย่างดี

จากผลการประเมินโครงการการพัฒนา ให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และธรรม แห่งใจด้วย S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอย

พ่ออย่างยั่งยืน โดยผลที่ได้จากการประเมินตาม CIPP Model นั้น ภาพรวมจะอยู่ในระดับมาก ในทุกด้านและทุกกลุ่มตัวอย่างที่ทำการประเมิน ดังนั้นจากผลการประเมินดังกล่าวสามารถนำมา พิจารณาเป็นประเด็นข้อสังเกตของผลการพัฒนา นวัตกรรม S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอย พ่ออย่างยั่งยืน ที่ได้นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ โดยมีประเด็นข้อสังเกตดังต่อไปนี้

1. จากผลการประเมินแสดงให้เห็นถึง ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่านวัตกรรมที่นำมาใช้ในการ ดำเนินโครงการครั้งนี้ สามารถขับเคลื่อนโครงการ ที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายได้เป็นอย่างดี นั้นหมายถึงนวัตกรรมนี้สามารถนำไปใช้ได้กับ โครงการประเภทอื่นๆ ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ผู้เรียนในลักษณะที่เริ่มต้นจากตัวผู้เรียนเอง ซึ่ง สามารถสร้างความยั่งยืนให้เกิดในการพัฒนาได้

2. ลักษณะของนวัตกรรม S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน เป็นการสร้าง กระบวนการพัฒนาในลักษณะที่ยั่งยืน โดยเป็นการ พัฒนาจากภายในตัวของผู้เรียน หรือตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เรียกว่า “การระเบิด จากภายใน” ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างทักษะชีวิต สร้างจิตสาธารณะ และสร้างธรรมภายในใจ การ พัฒนาในลักษณะเช่นนี้จะเป็นพื้นฐานที่จะพัฒนา ผู้เรียนต่อไปในด้านต่างๆ และจะเป็นพื้นฐานของ การพัฒนาที่ยั่งยืน

3. การนำนวัตกรรม S & S Model กับ วิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืนมาใช้ในการ ดำเนินโครงการนั้น ผลที่ตามมาคือ กระบวนการ ของนวัตกรรมสามารถสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิด ขึ้นกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในบทบาทที่รับผิดชอบ ต่างๆ กัน ทั้งนี้กระบวนการมีส่วนร่วมนับเป็นส่วน หนึ่งของความสำเร็จในการดำเนินโครงการ ไม่ว่า โครงการนั้นๆ จะมีเป้าหมายใดๆ

4. นวัตกรรม S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน เป็นนวัตกรรมที่มีได้แปลกแยกออกจากสิ่งที่ผู้เรียนได้มีประสบการณ์หรือปฏิบัติอยู่แล้วตามปกติ แต่เป็นการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และลูกเสือสร้างเสริมสร้างทักษะชีวิต ซึ่งมีการใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนในหลักสูตรตามปกติ จึงอาจเป็นไปได้ในการที่จะขยายผลการใช้งานไปยังสถานศึกษาอื่นๆ

5. กิจกรรมที่ควรมีการสนับสนุนเพื่อประกอบในการพัฒนานวัตกรรมครั้งนี้ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น คือ กระบวนการถอดบทเรียนการนำนวัตกรรมไปใช้ การถอดบทเรียนจะช่วยให้ทราบถึงเงื่อนไขของความสำเร็จในการใช้นวัตกรรม และแนวทางในการพัฒนาเพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้มากยิ่งขึ้นไปอีก โดยกระบวนการถอดบทเรียนนี้ควรดำเนินการกับกลุ่มตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้นวัตกรรมทั้งหมด

6. การพัฒนานวัตกรรม S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน นับเป็นนวัตกรรมที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยั่งยืน บนฐานความรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และลูกเสือสร้างเสริมสร้างทักษะชีวิต ดังนั้นการใช้นวัตกรรมนี้ในการพัฒนาผู้เรียน จึงเป็นการพัฒนาทุนมนุษย์ที่เหมาะสมในการสร้างอนาคตที่ยั่งยืนให้กับประเทศต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินไปใช้

1. สถานศึกษาควรดำเนินโครงการที่มีเป้าหมายในลักษณะเช่นเดียวกับกับโครงการการพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต จิตสาธารณะ และ

ธรรมแห่งใจด้วย S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืนเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาในตัวนักเรียนอย่างต่อเนื่องต่อไป

2. สถานศึกษาโดยคณะผู้บริหาร จะต้องพัฒนา สนับสนุน และสร้างความร่วมมือในการดำเนินโครงการที่มีเป้าหมายเพื่อแก้ปัญหาผู้เรียนในลักษณะเช่นนี้อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

3. จากผลการประเมินในประเด็นการประสานงานภายในโครงการฯ ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าประเด็นอื่นๆ นั้น และเพื่อพัฒนาในประเด็นดังกล่าว สถานศึกษาควรจัดระบบการประสานงานภายในให้ชัดเจน สร้างความเข้าใจระหว่างกันให้มากขึ้น โดยอาจใช้สื่อเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามามีส่วนช่วยในการประสานงานให้มากขึ้น

4. สถานศึกษาโดยผู้บริหารควรประสานความร่วมมือในการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกให้เพิ่มมากขึ้น โดยอาจเป็นการวางแผนการสนับสนุนล่วงหน้าในระยะยาว เพื่อให้หน่วยงานภายนอกโดยเฉพาะในภาคเอกชนได้มีระยะเวลาเตรียมการสนับสนุน

ข้อเสนอแนะในการประเมิน/ศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการประเมินโครงการที่ใช้ S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน ในแต่ละปีการศึกษาที่มีการดำเนินงาน เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบ/สังเคราะห์ และนำไปใช้ในการพัฒนานวัตกรรม

2. ควรดำเนินการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้ระหว่างโครงการที่ใช้ S & S Model กับวิถี ทอ.บ. ตามรอยพ่ออย่างยั่งยืน กับโครงการที่ไม่ใช้และมีลักษณะใกล้เคียงกัน และนำผลประเมินที่ได้ไปใช้ในการกำหนดลักษณะของโครงการเพื่อพัฒนาผู้เรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: อลินเพลส.
- ดำรง พลโภชน. (2555). *รายงานผลการประเมินโครงการส่งเสริมการปฏิบัติตามค่านิยมองค์กร OBEC สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ทวี อุปสุชิน. (2554). *รายงานการประเมินโครงการพัฒนาการจัดการศึกษาด้านอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำพูน เขต 1*. ลำพูน: สพป.ลำพูน เขต 1.
- รมณภัทร กตตน์วงศ์กร. (2557). *การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก (โกมลประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร*. ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โรงเรียนทหารอากาศบำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2560*. นครราชสีมา: โรงเรียนทหารอากาศบำรุง.
- สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2554). *คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ฉบับปี 2554*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- โสภา โสตาภักดิ์. (2559). *รายงานการประเมินโครงการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี*. นครพนม: สพป.นครพนม เขต 1.
- Stufflebeam, D.L., Madam, C.F. and Kellaghan, T. (eds). (2000). *The CIPP model for evaluation in evaluation model*. Boston, MA: Kluwer Academic.